

ӘДӘБИЯТ ВӘ ИҢЧЭСӘНӘТ

1934-чү ил январь
1-дән чыгар.

АЗӘРБАЙҖАН ЈАЗЫЧЫЛАР ИТТИФАГЫНЫҢ ВӘ АЗӘРБАЙҖАН ССР МӘДӘНИЈӘТ НАЗИРЛИЈИНИ ОРГАНЫ
ОРГАН СОЮЗА ПИСАТЕЛЕЈ АЗӘРБАЙҖАНА И МИНИСТЕРСТВА КУЛЬТУРЫ АЗӘРБАЙҖАНСКОЙ ССР

31 июл 1987-чи ил
№ 31 (2270)

Ифтихар һисси...

ЈУРДУМУЗУН һәм чоғрафи, һәм мә’нәви мә’нада ән уча нөгтөләриндән бири — бабаларымызын дили илә десәк, гәһрәмән Шуша галасында оландә адам гәрибә һиссләр кечирир. Бурада кечирдим ән биринчи дүҗү, ән илк һисс учалыгдыр, мәғрур-лугдур, јенилмәзликидир, ифтихар һиссидир. Шушанын гәдиллији, кезәллији, тарихи илә ифтихар етмәк. Зәриф рубаблы, дәрин тәфәккүрлү, мүдрик Натәванын ады вә әмәлләри, көрдүҗү бәјүк ишләри вә унутулмаз сәтирләри, даһи Үзәјирбәјин бурада дүңјаја кәлмәси, әлмәз Бүлбүлүн гәлбләри еһтизаза кәтирән сәси вә нәфәси илә ифтихар етмәк һисси... Шуша дағларынын учалыгы вә јенилмәзлији, тәбиәтинин тәкрассызлыгы, тапылмајан абһавасынын чән дәрманы олмасы, тарихләр шәһиди Чыдыр дүзү вә ән нәһәјәти, бу јерләрин Азәрбајҗанын әјрилмаз бир һиссәси олмағыјла ифтихар етмәк һисси... Бир дә Шушада әдәбијәтымызын, милли поезиямызын ифтихары Вагиф ујујур... Бу ил анадан олмасынын 270 иллијини гәјд етдијимиз бәјүк сәнәтқарымыз, үрәјимизин бир парчасы Молла Пәнәһ Вагиф... Бу күн һәм дә Вагиф шә’р бајрамыдыр. Бу мүнәсибәтлә Москвадан, Курчүстандан вә Ермәнистандан чоғаглар кәлмишләр. Вагиф адыјла бағлы төнтәнәләр шаирин ана јурду Газахда башланды. Бу күн исә Шушада јекунлашыр.

Вагиф шә’р күнләри дә Сәбир, Сәмәд Вурғун, Низами шә’р күнләри кими артыг ән’әнә шәклинә алмыш, халғын мә’нәви әләминә дахил олмушдур.

Һәмишә Шушаја — Вагиф шә’р күнләринә кәләндә вә бу уча абидәнин өнүндә дурандә һеч өзүмдән асылу олмајараг онун бүнәврәси гојулан, бүтүн Гағгазда вә бәлкә дә әлкәмиздә шаирләрә учалдылан бу әзәмәтли мәғбәрәнин — Вагиф мәғбәрәсинин ачылыш күнүнү — 14 январ 1982-чи или хатырлајырам. О күн Шушада сақит, гушбашы гар јағырды. һава шахта иди... Мәғбәрәни кәрмәјә кәлән минләрлә адамын үстбашы ағармышды. Гочаны чавандан, аһылы мәһылдан сечмәк гәјри-мүмкүндү. Лакин нә кәјдән јоған гар, нә Шуша дағларынын аҗазы, сојуғу адама азча да олса тә’сир етмирди. Чүнки биз од нәфәсли сәтирләри илә даим гәлбләри исиндирән вәтәндаш һәрәратли бир сәнәтқарын сәчдәсинә кәлмишдик. О гарлы-шахталы күндә, о әзәмәтли мәғбәрә өнүндә дурдугча мәнә елә кәлирди ки, нәинки саатларла, һәтта күн-

ләрлә бах, белә гар јаға вә сән Вагифин һүзурунда дурсан, онун мәвзәлејинин кешижини чәксән сојуғда, шахтада сәнә һеч нә олмаз. Әксинә, улу әчдадынын кешижини чәкә-чәкә өзүн дә мәтинләшәр, әбәдиләшәрсән. Бир дә ону дүшүнүрдүм ки, Вагиф дүңја дурдугча, Азәрбајҗан торпағы, халғы јашадыгча бәргәрардыр, чанлыдыр... Нијә биз Вагифи бу гәдәр дәрин мәһәббәтлә севирик. Нијә онун нечә јүз ил бундан әввәл јазылан сәтирләрини заман кими сәрт вә әдаләтли бир һаким солдуруб саралда билмир. Нијә партијамыз, халғымыз, дөвләтимиз Вагиф әдәби ирсини бу гәдәр јүксәк гәјмәтләндирир вә тәблиғ едир. Бунун илк сәбәби Вагиф сәнәтинин даими мүасирлијиндә вә хәлгилијиндәдир. Вагиф бүтүн чаны, руһу, ганы илә Азәрбајҗан шаири олмуш, анадан олмасындан 270 ил кечәндән сонра о јәнә дә милли поезиямызын корифејләриндәдир. Чүнки Вагиф 80 иллик өмүрүндә онун үчүн јекәнә илаһи гүввә олан ана дилимиш танымыш, бу дилә баш әјмиш, даим оне иман кәтирмишдир. Шаир бүтүн һәјәтины, тәлејини ана дилин чичәкләнмәсинә, сағлашмасына һәср етмиш, бу ишдә әсл гәһрәмәнлыг кәстәрмиш — тарихи рол ојнамышдыр. Вагиф о шаирләрдән олмушдур, өз дилини бәјәнмәјәнләрә, онун гүввәсинә инанмајанларә, она һәғәрәтлә баханларә — әрәб-фарс тә’сир илә јазанларә бу дилин гәдим, зәриф, өн е’чәзқәр дилләрдән бири олдуғуну сүбүт етмишдир. О өз јарадычылыгы илә бир даһа исбатә јетирмишдир ки, елә чәтин, мүрәккәб, инчә, зәриф фикир јохдур ки, ону Азәрбајҗан дилиндә ифадә етмәк мүмкүн олмасын.

Бир заман һавада
ғанад сахлајын,
Сөзүм вардыр меним
сизә—дурналар.
Гатарлашыб нә дијардан
кәлирсиз,
Бир хәбәр версәниз—
бизә, дурналар.
Вә ја
Хумар-хумар бахмаг
көз гәјдасыдыр,
Лаләтәк гызармаг
үз гәјдасыдыр.
Пәришанлыг зүлфүн
өз гәјдасыдыр.
Нә бади-сәбадан,
нә шанәдәндир.
Вә ја мәшһур «Көрмәдим»
шә’рини хатырлајын:
Мән чәһән мүлкүндә мүтләг
доғру һаләт көрмәдим.

Һәр нә көрдүм әјри көрдүм,
өзкә бабәт көрмәдим.
Ашиналар ихтилатында
сәдагәт көрмәдим вә с. вә с.

Әсрләр вә илләр архасындан бу һәјрәтамиз сәтирләрә гулаг асдыгча там һүғугла дәјә биләрик ки, һәр халғын әсл поезиясы јалныз вә јалныз о халғын доғма дилиндә јараныр вә јаранмалыдыр. Буну Вагиф, Вагифдән чоғ-чоғ әввәл онун сәләфләри Шаһ Исмајыл Хәтәи, Фүзули, букүнкү анадилли поезиямыз бир даһа сүбүт едир. Одур ки, ихтијарсыз додагдан бу сәтирләр гоһур:

Јашасын һәр халғын милли вә мә’нәви дүңјәсинин түкәнмәзлијиндән хәбәр верән, өз доғма дилиндә јаранан поезиясы! Јашасын ана дилиндә јазылан шә’рләри!

Вагиф һәм дә дөврүнүн көркәмли ихтимаи хадими кими танынмышдыр... О, Гәрабағ халғында ешик ағасы вәзифәсини ичрә етмишдир. Поезиямызда олдуғу кими, сарајлар ичиндә дә Вагиф өз халғы илә нәфәс алмыш, елдән-обадан бир ан белә узаг дүшмәмиш, чиновник, вәзифәперест олмашдыр. һәмишә өзјәнләрин, һәгиги вичдән вә мәсләк сәһибләринин тәрәфини тутмуш, онларә мүдафиә етмишдир. Унутулмаз Сәмәд Вурғун поезиямызда шаирә учалтыгы мәнәшәм абидә олан «Вагиф» пјесиндә буну јүксәк илһам вә ешг илә гәләмә алмышдыр.

Вагиф һәм дә халғлар достлуғунун одлу-аловлу тәрәннүмчүсү олмушдур. О, Азәрбајҗан халғынын бәјүк рус халғы илә достлуғуну гызғын мәһәббәтлә тәғдир вә тәблиғ етмишдир. О, әсрләрлә гошну, үрәји бир, чаны бир ермәни, күрчү, Азәрбајҗан халғларынын гәдим вә сарсылмаз достлуғунун нәғмәкары олмушдур. Тифлис шәһәриндә јаздығы шә’рләр һаымызын хатириндәдир:

Мөрһәба, Тифлис имиш
чәннәти дүңја јеринин,
Јығылыбдыр ора чәмијјәти
һүрри перниня,
Мән бу шәһрин нә дәјим
вәсфинә дилбәрләриния
Филмәсәл шәклү шәмајилдә,
бәли, һәр бириния
Маһү-тәбана бәрәбәр
сәрү-сималәји вар.

Вагиф һәм дүнәнин, һәм бу күнүн, һәм дә сабаһын, ирәлидә, һәлә биздән сонра кәләчәк чоғ-чоғ әсрләрин шаиридир. О, һәм бизим өлмәз сәләфимиз, һәм дә чанлы мүасиримиз, өн әсасы исә һәгиги хәлг шаиримиздир.

Чабир НОВРУЗ
26 июл, 1987. Шуша...